
ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ

УДК 37.01

Валентина Стрілько

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ УКРАЇНИ

Третє десятиліття незалежності Україна потребує вичерпного і ґрунтовного аналізу того, що зроблено для зміцнення державності та національної безпеки України, формування української нації. Головною складовою цих базових для розвитку України понять є українське національно-патріотичне виховання.

Ще Цицерон зазначав: “Основа держави складається з правильного виховання молоді”. Лише згуртована, високоморальна, патріотично налаштована нація здатна берегти, розвивати та зміцнювати українську державність.

Українське національно-патріотичне виховання є потужним джерелом сили, ініціативності, підприємливості. Це той “двигун”, що стимулює кожна особистість до розвитку своїх душевних і духовних сил. Національно-патріотична ідеологія повинна бути головною в державі та декларуватися в законах України і законодавчих державних актах.

Яку ж законодавчу базу в цьому питанні має Україна? Закон України “Про українське національно-патріотичне виховання” та відповідні державні програми, затверджені Верховною Радою України, відсутні. Найпершим документом, у якому було закріплено поняття “національна спрямованість освіти”, була Постанова Кабінету Міністрів України “Про державну національну програму “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) від 3 листопада 1993 року № 896 (надалі – Програма).

У ній виписане стратегічне завдання реформування освіти в Українській державі: “відродження і розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави” [5].

Програма одним з “основних шляхів реформування освіти” визначає “подолання девальвації загальнолюдських гуманістичних цінностей і національного нігілізму, відірваності освіти від національних джерел” [5]. А одним з основних принципів реалізації програми є “національна

спрямованість освіти, що полягає у невіддільності освіти від національного ґрунту, її органічному поєднанні з національною історією і народними традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу, визнанні освіти важливим інструментом національного розвитку і гармонізації національних відносин” [5].

У програмі “Освіта “Україна ХХІ століття” особлива увага звертається на зміст освіти: “оновлення змісту освіти є визначальною складовою реформування освіти в Україні та передбачає приведення його у відповідність із сучасними потребами особи і суспільства” [5].

Стратегічними завданнями реформування змісту освіти (серед інших чинників) є: “вивчення української мови в усіх навчально-виховних закладах, утвердження її як основної мови функціонування загальноосвітньої, професійної та вищої школи; оптимальне поєднання гуманітарної та природничо-математичної складових освіти, теоретичних і практичних компонентів, класичної спадщини та сучасних досягнень наукової думки, органічний зв’язок із національною історією, культурою, традиціями; відображення у змісті історичної освіти закономірностей історичного розвитку, широке вивчення україно- (народо-) знавства, етнічної історії та етногенези українців, інших народів України; використання досвіду народної педагогіки, залучення школярів до вивчення народних ремесел, створення умов для органічного включення їх у трудову діяльність” [5].

Національне виховання в цій “Програмі” займає цілий розділ:

“Національне виховання в Українській державі має бути спрямоване на формування у молоді та дітей світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної та світової духовної культури.

Національне виховання є органічним компонентом освіти й охоплює всі складові системи освіти. В основу національного виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім’ї і школи, наступності та спадкоємності поколінь.

Формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати.

Формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою” [5].

Ще одним документом, який стосується національного змісту освіти та виховання, була “Національна доктрина розвитку освіти”, затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 (надалі – “Доктрина”) [4]. У ній звертається увага на те, що: “актуальним завданням є забезпечення доступності здобуття якісної освіти протягом життя для всіх громадян та утвердження національного характеру освіти в Україні” [4].

Одним із “пріоритетних напрямів державної політики розвитку освіти” є напрям “формування національних і загальнолюдських цінностей” та “розширення україномовного освітнього простору” [4].

Реалізуючи ці завдання і напрями, держава повинна забезпечувати: “виховання особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється; збереження та збагачення українських культурно-історичних традицій, виховання шанобливого ставлення до національних святинь, української мови, а також до історії та культури всіх корінних народів і національних меншин, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних і міжособистісних відносин” [4].

Розділ “Національний характер освіти і національне виховання”, хоч і набагато коротший, але тут чітко вказано: “освіта має гуманістичний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях Українського народу, його традиціях і духовності; освіта утверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури Українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями; національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. Його основна мета – виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, формування у молоді потреби й уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури; національне виховання спрямовується на залучення громадян до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей і молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури; головними складовими національного виховання є громадянське та патріотичне виховання; національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей і молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей і обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України” [4].

У “Доктрині” як офіційному документі вперше з’явилося поняття “національна ідея”, яке згодом було досить детально обґрунтоване Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних

наук України у книзі “Національна ідея в становленні громадянина-патріота України” (Програмно-виховний контекст) [1].

Проте в ньому основними принципами патріотичного виховання визначаються: “принцип національної спрямованості, який передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, свого народу, шанобливе ставлення до його культури; повагу, толерантність до культури народів, які населяють Україну; здатності зберігати свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави; принцип культуровідповідності передбачає органічну єдність патріотичного виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, які забезпечують духовну єдність, наступність і спадкоємність поколінь” [1].

А головною метою патріотичного виховання є: “утвердження у свідомості та почуттях особистості патріотичних цінностей, переконання і поваги до культурного й історичного минулого України; формування етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, держави, родини, народу; визнання духовної єдності населення усіх регіонів України, спільності культурної спадщини та майбутнього” [1].

Найбільш ємким і таким, що відповідає потребам суспільства в питанні українського національно-патріотичного виховання, є наказ “Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді” від 27 жовтня 2009 року № 3754/981/538/49, підписаний керівниками чотирьох Міністерств України: Міністерство України у справах сім’ї, молоді та спорту Ю. Павленко; Міністерство освіти і науки України І. Вакарчук; Міністерство оборони України В. Іващенко; Міністерство культури і туризму України В. Андріянов [6].

Цей документ із позиції забезпечення ефективного українського національно-патріотичного виховання майже ідеальний: “Мета Концепції національно-патріотичного виховання полягає у створенні методологічних засад для системної та цілеспрямованої діяльності органів державної влади і громадськості щодо виховання молоді людини – патріота України, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, демократичну, правову і соціальну державу, виявляти національну гідність, знати і цивілізовано відстоювати свої громадянські права та виконувати обов’язки, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізуватися в соціумі як громадянин, сім’янин, професіонал, носій української національної культури” [6].

Ця Концепція передбачає створення цілісної системи національно-патріотичного виховання молоді шляхом реалізації багатьох виховних за-

вдань: “формування духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, Української Держави, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини; відновлення і вшанування національної пам’яті; утвердження у свідомості громадян об’єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян від княжої доби, Гетьманського козацького війська, військ Української народної республіки, Січових стрільців, Української повстанської армії до часів незалежності” [6].

Останнім документом, де зверталась увага на національне виховання, була резолюція, схвалена III Всеукраїнським з’їздом працівників освіти “Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р. [3], жодний пункт якої станом на 2013 рік не виконано. Цією Стратегією зафіксовано “незадовільний стан здоров’я та низький рівень морального, культурного і духовного розвитку молоді” [3].

Поряд із цим зверталася увага на те, що “система освіти має забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу” та зазначалося, що для реалізації цих завдань необхідно “розробити та реалізувати концепцію національного виховання”, у тому числі “розробити критерії оцінювання якості результативності виховної діяльності навчальних закладів” [3].

Є ще один документ, затверджений наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, № 1243 від 31.10.2011 року “Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України”, де сформульовані загальні напрями виховної роботи у школах [9].

“Метою основних орієнтирів виховання є створення цілісної моделі виховної системи на основі громадянських і загальнолюдських цінностей як орієнтовної для проектування моделей виховних систем у загальноосвітніх навчальних закладах України” [9].

У III розділі цього документа сформульована й основна мета виховання: “Метою виховання є формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім’янин, професіонал. Виховна мета є спільною для всіх ланок системи виховання та є критерієм ефективності виховного процесу” [9].

У процесі привласнення особистістю вироблених людством морально-духовних цінностей коригується її потребнісна, когнітивна та діяльнісна сфери. У сучасній психолого-педагогічній науці джерелом мотивації вчинків людини, її поведінки є система й ієрархія внутрішніх цінностей. У пси-

хічно здорової людини ця система має три рівні: на нижчому рівні – особисті та матеріальні цінності (власні потреби, задоволення); на середньому – культурні цінності (мистецтво, наука, загальноприродні надбання, правопорядок); на вищому – духовні цінності (ідеали, ціннісні настанови, обов'язок перед суспільством). Загальній меті виховання підпорядковується спеціально спроектована система супідрядних, поетапно конкретизованих цілей за напрямками виховання, сконцентрованих на вихованні цінностей природи, культури, соціальних цінностей та особистісних цінностей” [9].

Отже, головною метою виховної роботи в цьому документі Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України також не ставить виховання українського патріотизму, національної самосвідомості та любові до України. Це є головною причиною того, що в загальноосвітній школі не закладається належний фундамент формування української нації та українського патріотизму.

У 2012 році з документів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України поняття “національне виховання” зникає.

31 травня 2012 року з'являється рішення Колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (Протокол № 6/1-21) “Про проєкт Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки” [10].

Дивно те, що такий важливий документ затверджує колегія Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України в той час, коли в Міністерства освіти є Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, а в Національній академії педагогічних наук України – Інститут проблем виховання.

Починається Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки, на нашу думку, образливим для українців реченням, де український народ принизливо називають “населенням”: “Найважливішою складовою будь-якої держави є люди, які населяють країну, тобто населення” [10].

Далі термін “населення” постійно вживається в цьому документі, часом замінюється словом “громадяни”. У документі з'являється новий термін – “єдина політична нація”. “Актуальність патріотичного виховання зумовлюється процесом формування в Україні єдиної політичної нації” [10].

Цей термін повністю витіснив поняття національного виховання та формування у молодого покоління ознак української нації. Чи випадково це зроблено? Чому не враховано те, що вже було прийнято за основу українського національно-патріотичного виховання в попередніх документах державних установ?

Мета програми жодним словом не містить такого поняття, як “український патріотизм”, “українська нація”, “виховання любові до України, до

української мови”, “знання історії України” тощо. Слово “Україна” в тексті програми взагалі відсутнє, за винятком назв “Конституція України”, “громадяни України”, “розвиток України”, “незалежність України” [5].

Найбільше турбує те, що ця програма вперше готувалась як така, що повинна фінансуватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів.

У Росії, наприклад, “Програма “Патриотическое воспитание граждан Российской Федерации” фінансується державою вже понад 15 років. Очевидно, що українську “Програму “Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки” з таким антиукраїнським і антидержавним змістом ні приймати, ні фінансувати не можна!

Останній документ, що стосувався виховання молоді – це “Концепція громадянської освіти та виховання в Україні” (проект), який оприлюднений 29 грудня 2012 року на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [2].

Він, як і попередня програма – “Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки”, спрямований на виховання космополітів, адже ставить за мету “виховання громадянина, який цінує і готовий відстоювати ідеали свободи, демократичних цінностей і права людини” та має “відчуття належності до світової спільноти” [2].

Поняття українського національного виховання в цьому документі повністю відсутнє, а поняття патріотизму нівелюється поняттям “громадянське виховання”, “громадськість”, “громадянська культура”, “громадянське суспільство” [2].

Про українську мову як основоположний фундамент формування української нації та українських патріотів взагалі в останніх двох документах жодного слова.

У червні 2013 року видається Указ Президента № 344/2013 “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні в період до 2021 року” (надалі – Стратегія). Привертає увагу той факт, що Указ Президента № 347/2002 від 17 квітня 2002 року “Про Національну доктрину розвитку освіти” не відміняється. Але ці два документи суттєво відрізняються тим, що останній Указ Президента позбавлений українського змісту освіти, українських основ виховання.

У “Доктрині” були прописані основи українського національно-патріотичного виховання: “Пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти є: 1. Формування національних і загаль-

нолюдських цінностей. 2. Розширення україномовного освітнього простору. 3. Забезпечення освітніх потреб національних меншин.

Держава повинна забезпечувати: 1. Виховання особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється. 2. Збереження та збагачення українських культурно-історичних традицій, виховання шанобливого ставлення до національних святинь, української мови, а також до історії та культури всіх корінних народів і національних меншин, які проживають в Україні, формування культури міжетнічних і міжособистісних відносин” [7].

Національний характер освіти і національне виховання визначаються такими положеннями:

1. Освіта має гуманістичний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях Українського народу, його традиціях і духовності.

2. Освіта утверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури Українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями.

3. Національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. Його основна мета – виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, формування у молоді потреби й уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури.

4. Національне виховання спрямовується на залучення громадян до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей і молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури.

5. Національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей і молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності та культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України [7].

У “Доктрині” визначається стратегія мовної освіти: “У державі створюється система безперервної мовної освіти, що забезпечує обов’язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість опановувати рідну (національну) і практично володіти хоча б однією іноземною мовою” [7].

Реалізація Національної доктрини сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості та суспільства активізуються процеси національної самоідентифікації особистості” [7].

У “Стратегії” ці основоположні цінності формування української нації відсутні, вони замінені двома реченнями:

“Система освіти повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу.

Пріоритетом державної гуманітарної політики щодо національного виховання має бути забезпечення громадянського, патріотичного, морального, трудового виховання” [8].

Указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 року приймався на основі резолюції ІІІ Всеукраїнського з’їзду працівників освіти.

Він хоч готувався і проходив зовсім не демократично, проте у прийнятій резолюції з’їзду для реалізації освітніх завдань з національного виховання молоді було зазначено необхідність “розроблення та реалізацію Концепції національного виховання” [3, с. 350], а “ключовим напрямом освітньої політики повинні бути статі: побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей і молоді” [3, с. 321].

З яких причин ці важливі завдання стратегії освіти України, які були одногосно прийняті делегатами з’їзду, в Указі Президента України зникли, можна лише здогадуватись.

Але зважаючи на те, що нація існує для того, щоб витворити і зберегти інститут незалежної держави, можна констатувати той факт, що в Україні певними силами робляться послідовні кроки на знищення української нації та державності України.

Отже, аналіз нормативно-правових актів України з національно-патріотичного виховання свідчить:

1. Після проголошення незалежності України поняття “національне виховання” зафіксоване в “Державній національній програмі “Освіта” (“Україна ХХІ століття”)” та “Національній доктрині розвитку освіти”.

2. Найбільш вагомим документом стосовно українського національного виховання був наказ “Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді” № 3754/981/538/49 від 27.10.2009 року, підписаний керівниками Міністерства України у справах сім’ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України.

3. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки та Концепція гро-

мадянської освіти та виховання в Україні Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України є антиукраїнськими і антидержавними, оскільки спрямовані на виховання в Україні космополітів, а не українських патріотів. У них відсутні поняття “українське національне виховання”, а також поняття “виховання любові до української мови”.

4. В Україні відсутні програми, які стосуються українського національно-патріотичного виховання, затверджені Верховною Радою України, а також Закон України “Про українське національно-патріотичне виховання”.

5. Всупереч одноголосно прийнятій резолюції III Всеукраїнського з’їзду працівників освіти з “Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року”, затвердженій Указом Президента України № 344/2013 від 25.06.2013 року, знято заходи щодо “розроблення та реалізації Концепції національного виховання” та “ключовий напрям державної освітньої політики – побудова ефективної системи національного виховання дітей і молоді”, що слід розцінювати як замах на основи державності України.

6. Відсутність належної законодавчої бази з проблем українського національно-патріотичного виховання стала однією з головних причин того, що рівень українського національно-патріотичного виховання в Україні вкрай низький, у віці 18-29 років показник готовності до еміграції становить 50,4%, а у віковій групі 30-39 років – 42,4%. [10].

Окрім того, за соціологічними даними міжнародних організацій, Україна займає: 1 місце у світі за рівнем дитячого алкоголізму; 1 місце в Європі за захворюванням на туберкульоз і СНІД; 5 місце у світі серед країн із найбільшою кількістю емігрантів; 10 місце у світі за кількістю в’язнів на 100 тисяч населення – 334 (при нормі 70-80 чоловік для розвинутих країн) [11].

Немає важливішого завдання, ніж виховання нового покоління українців. Без об’єднання зусиль держави, освітніх установ і громадськості це зробити неможливо. А головне в цьому тандемі – зацікавленість усіх у вихованні високоосвіченої патріотично налаштованої української нації, без якої Україна може втратити свою державність.

Посилання:

1. Бех І. Д. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України : Програмно-виховний контекст / І. Д. Бех, К. І. Чорна. — К., 2008. — 40 с.
2. Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (проект). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://mon.gov.ua/img/zstored/files/doc_30112012.doc
3. Матеріали III Всеукраїнського з’їзду працівників освіти. — Київ ; Чернівці : Бурек, 2011. — 400 с.

4. Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
5. Про Державну національну програму “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) : Постанова від 3 листопада 1993 р. № 896. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>
6. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді : Наказ від 27 жовтня 2009 року № 3754/981/538/49. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/images/newstmp/2009_1/14_12/3/konc_nac_patr_vyhov.doc
7. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента № 347/2002 від 17 квітня 2002 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/151.html>
8. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні в період до 2021 року : Указ Президента України № 344/2013. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>
9. Про основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України : Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, № 1243 від 31.10.2011 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/pozashkilna/1243.doc>
10. Про проект Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки : рішення Колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (Протокол № 6/1-21 від 31 травня 2012 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/kollegiy/21.doc>
11. Україна перша в світі по дитячому алкоголізму і друга за боргами перед МВФ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://tsn.ua/ukrayina/ukrayina-persha-v-sviti-po-dityachomu-alkogolizmu-i-druga-za-rivnem-vil.html>

References (transliterated and translated):

1. Bekh I. D., Chorna K. I. Natsionalna ideia v stanovlenni hromadianyna-patriota Ukrainy : Prohramno-vykhovnyi kontekst (The national idea in upbringing citizen-patriot of Ukraine: Program and educational context). Kyiv, 2008. 40 p.
2. Kontsepsiia hromadianskoi osvity ta vykhovannia v Ukraini (proekt) (The concept of civic education in Ukraine (draft). — [Electronic resource]. — Mode of access : http://mon.gov.ua/img/zstored/files/doc_30112012.doc.
3. Materialy III Vseukrainskoho z'izdu pratsivnykiv osvity (III All-Ukrainian Congress of Educators Materials). Kyiv; Chernivtsi, 2011. 400 p.
4. Natsionalna doktryna rozvytku osvity, zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 17 kvitnia 2002 roku № 347/2002 (National Doctrine of Education, approved by the President of Ukraine on April 17, 2002; № 347/2002). — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
5. Pro Derzhavnu natsionalnu prohramu “Osvita” (“Ukraina XXI stolittia”) : Postanova vid 3 lystopada 1993 r. № 896 (On the State national program “Education” (“Ukraine of the 21st century”): Resolution of November 3, 1993. № 896). — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.
6. Pro zatverdzhennia Kontsepsii natsionalno-patriotichnoho vykhovannia molodi : Nakaz vid 27 zhovtnia 2009 roku № 3754/981/538/49 (On approval of the Concept of national-patriotic education of youth : Order of October 27, 2009; № 3754/981/538/49). — [Electronic resource]. — Mode of access : http://www.mon.gov.ua/images/newstmp/2009_1/14_12/3/konc_nac_patr_vyhov.doc.

7. Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity : Ukaz Prezydenta № 347/2002 vid 17 kvitnia 2002 roku (On National Doctrine of Education Development: Decree of the President of Ukraine No 347/2002 of April 17, 2002). — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.president.gov.ua/documents/151.html>
8. Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini v period do 2021 roku : Ukaz Prezydenta Ukrainy № 344/2013 (On National Strategy for the Development of Education in Ukraine till 2021: Decree of the President of Ukraine № 344/2013. — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>
9. Pro osnovni oriientyry vykhovannia uchniv 1-11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy : Nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, № 1243 vid 31.10.2011 roku (On the basic guidelines of 1-11 grade pupils' upbringing at secondary schools of Ukraine: Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, № 1243 dated 31.10.2011). — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.mon.gov.ua/images/files/pozashkilna/1243.doc>
10. Pro proekt Kontseptsii Zahalnodержavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy patriotychnoho vykhovannia hromadian na 2013-2017 roky : rishennia Kolehii Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy (Protokol № 6/1-21 vid 31 travnia 2012 roku (About the Concept of National Programme for patriotic education of citizens in the years of 2013-2017: decision of the Ministry of Education, Youth and Sports of Ukraine (protocol No 6/1-21 dated 31 May 2012). — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.mon.gov.ua/images/files/kollegiy/21.doc>
11. Ukraina persha v sviti po dytiachomu alkoholizmu i druga za borhamy pered MVF (Ukraine on the world's first for children's alcoholism and the second for the debts to the IMF). — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://tsn.ua/ukrayina/ukrayina-persha-v-sviti-po-dityachomu-alkogolizmu-i-druga-v-yevropi-za-rivnem-vil.html>.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2013

В. Стрилько

Украинское национально-патриотическое воспитание в нормативно-правовых актах Украины

В статье анализируются нормативно-правовые акты Украины, которые относятся к украинскому национально-патриотическому воспитанию в учебных заведениях Украины, акцентируется внимание на крайне низком обеспечении в них украинского содержания образования, украинского национально-патриотического воспитания, делается обоснованный вывод о том, что нормативные акты 2011-2013 годов, касающиеся этого вопроса, базируются на основных составляющих космополитизма, а не украинского патриотизма. На основе анализа нормативно-правовых актов Украины в контексте национально-патриотического воспитания автор делает вывод о том, что нет важнее задачи, чем воспитание нового поколения украинцев; без объединения усилий государства, образовательных учреждений и общественности это сделать невозможно, а главное в этом тандеме – заинтересованность всех в воспитании высокообразованной патриотически настроенной украинской нации, без которой Украина может потерять свою государственность.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, нормативно-правовые акты Украины, образование.

V. Strilko

Ukrainian national-patriotic education in the legal acts of Ukraine

The article analyzes the normative legal acts of Ukraine concerning the Ukrainian national-patriotic education in secondary schools, focuses on the extremely low part of the Ukrainian educational content, the Ukrainian national-patriotic education in them. The author comes to a reasonable conclusion that the regulations for 2011-2013, relating to the issue, are based on the basic components of cosmopolitanism, not on Ukrainian patriotism. Based on the analysis of legal acts of Ukraine in the context of national-patriotic education the author concludes that there is no more important task than to bring up a new generation of Ukrainians; but without joint efforts of the government, educational institutions and the general public it cannot be done, and the most important in this tandem is everybody's interest in the education of a highly patriotic Ukrainian nation, without which Ukraine may lose its statehood.

Key words: national-patriotic education, normative legal acts of Ukraine, education.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник Т. П. Усатенко